

Filip Smolík, Gabriela Seidlová Málková. Vývoj jazykových schopností v předškolním věku.
Praha: Grada, 2014. 248 s.

PhDr. Filip Smolík, Ph.D., se dlouhodobě zabývá vývojovou psycholingvistikou, tedy studiem toho, jak se děti učí mateřský jazyk. Mgr. Gabriela Seidlová Málková se výzkumně věnuje otázkám kulturní a sociální podmíněnosti vývoje kognitivních funkcí, významu fonologických dovedností pro rozvoj gramotnosti a studiu jejich vztahu k jiným dovednostem významným pro rozvoj čtení a psaní.

V rámci jejich společného řešení výzkumného projektu *Fonologické a syntaktické uvědomování v předškolním věku* vznikla mimo jiné posuzovaná publikace, která detailně a přehledně popisuje aktuální poznatky o raných fázích vývoje jazyka a rozvoj jednotlivých oblastí jazykových schopností (slovní zásoby, schopností gramatických a fonologických) a jejich vzájemný vztah. Jazykové schopnosti jsou v knize popisovány jako významný předpoklad rozvoje počátečních čtenářských dovedností. Autoři si kladou za cíl ukázat dyslexii jako vývojovou poruchu jazykových schopností, pro jejíž vznik existují významné a výzkumy ověřené indikátory již v předškolním věku. Vývoj jazykových schopností klíčových pro osvojování čtení i psaní je chápán jako součinnost genetických předpokladů a sociokulturních faktorů výchovy a vzdělávání.

Jednotlivé kapitoly jsou věnovány:

- současným poznatkům vývojové a kognitivní psychologie o vývoji řeči a čtení,
- problematice poruch jazykového vývoje (dysfázie, dyslexie),
- diagnostice jazykových schopností,
- popisu nejznámějších zahraničních testových souborů pro hodnocení jazykových schopností.

Publikace nabízí množství informací týkajících se normálního i narušeného vývoje řečových a čtenářských dovedností, jeho projevů a příčin, množství různých hypotéz či teorií často i protichůdných. Jsou prezentovány současné poznatky psychologie o tom, že kognitivní procesy zodpovědné za zpracování zvuků mluvené řeči výraznou měrou ovlivňují nejen porozumění mluvenému jazyku, ale také vývoj čtení a psaní.

Autoři vycházejí z velmi rozsáhlé bibliografie a výzkumných studií publikovaných převážně v zahraničních odborných časopisech a porovnávají shody a odlišnosti v různých jazycích (a to nejen alfabetických), upozorňují na vliv lingvistických charakteristik jazyka a povahy pravopisného systému na rozvoj čtení a psaní (složitost a náročnost např. angličtiny v porovnání s transparentností italštiny, řečtiny, ale i češtiny a němčiny). A protože osvojování jazyka začíná v nejranějším věku, věnují se vývoji řečové komunikace už od předřečového období. Že se jedná o nové poznatky, svědčí mimo jiné i fakt, že v bohatém seznamu literatury najdeme jen dva odkazy na klasiky české vývojové psychologie Matějčka a Langmeiera. To zmiňují nikoliv jako nedostatek, ale spíše jako upoutávku pro ty, kteří se domnívají, že v této oblasti už vše přečetli. Zatímco starší literatura popisovala problematiku vývoje jazykových dovedností, čtení a psaní v rámci jednoho jazyka (tedy

u nás převážně v češtině), autoři přinášejí velmi cenné poznatky, týkající se příčinných mechanismů poruch na základě srovnávacích studií v lingvisticky a ortograficky odlišných jazycích. V textu nalezneme i odkazy a poznatky z genetických studií. Publikace je po odborné stránce nesmírně bohatá a přínosná pro všechny, kteří se tématem zabývají v teorii i praxi.

I když anotace na obálce doporučuje knihu psychologům, logopedům, speciálním pedagogům, učitelům i rodičům, a také název publikace pravděpodobně rodiče zaujme, domnívám se, že je určena hlavně odborníkům rozumějícím tématu. Autoři stručně shrnují hlavní milníky osvojování jazyka v několika větách na úvod. V celé další publikaci zpracovávají téma především kauzálně.

Kniha přináší mnoho nových poznatků, často ještě ve fázi výzkumných hypotéz, které mohou být pro zaujatého čtenáře inspirací ve vlastní práci, a bude jistě zajímavé, jak autoři svými dalšími počiny na tomto poli bádání přispějí k jejich rozpracování. Jedním takovým příspěvkem je jejich diagnostická baterie pro posouzení vývoje jazykových znalostí a dovedností dětí předškolního věku *Diagnostika jazykového vývoje*, kterou také vydala Grada v roce 2014 a pro kterou je tato publikace teoretickým východiskem.

PhDr. Vladimíra Sýkorová
Ordinace klinické psychologie, Čumpelíkova 2, Praha 8
sykorovav@centrum.cz

Sýkorová, V. (2015). Vývoj jazykových schopností v předškolním věku [recenze]. *E- psychologie*, 9(2), 66-67. Dostupný z <http://e-psycholog.eu/pdf/sykorova-rec.pdf>.